

FOTEH

Издавачка куќа Готен
Пролет 25, Скопје
contact@gotenpublishing.com
www.gotenpublishing.com

За издавачот: Билјана Ставрова-Алаѓозовска
Уредник: Роберт Алаѓозовски
Катја Ланге-Милер, Злобни овци
Наслов на оригиналот: Böse Schafe, Katja Lange-Müller
© 2007, Verlag Kiepenheuer & Witsch GmbH & Co. KG,
Cologne/ Germany

Превод: Ксенија Чочкова
© фондација С. Фишер во име на Традуки
Дизајн на корица: Капка
Графичко уредување: Дејан Џингарски
Лектор: Дејан Василевски

Издавањето на ова дело беше поддржано од ТРАДУКИ, литературна мрежа на која припаѓаат Сојузното министерство за Европа, интеграции и надворешни работи на Република Австрија, Министерството за надворешни работи на Сојузна Република Германија, швајцарската фондација за култура ПроХелвеција, КултурКонтакт Австрија, Гете Институтот, Агенцијата за книги на Словенија ЈАК, Министерството за култура на Република Хрватска, Ресорот за култура на владата на кнежеството Лихтенштајн, фондацијата за култура на Лихтенштајн, Министерството за култура на Албанија, Министерството за култура и информирање на Република Србија, Министерството за култура на Република Романија и фондацијата С. Фишер.

traduki™

Печати: Арт и арт студио Батев, Визбегово, Скопје
Тираж: 800 примероци

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека
"Св. Климент Охридски", Скопје

821.112.2-31

ЛАНГЕ-Милер, Катја
Злобни овци / Катја Ланге-Милер ; превод од германски јазик
Ксенија Чочкова. - Скопје : Готен, 2015. - 228 стр. ; 21 см

Превод на делото: Böse Schafe / Katja Lange-Müller

ISBN 978-608-4625-53-7
I. Lange-Müller, Katja види Ланге-Милер, Катја

COBISS.MK-ID 99170570

Катја Ланге-Милер
ЗЛОБНИ ОВЦИ

Превод од германски јазик:
Ксенија Чочкова

ГОТЕН
Скопје 2015

*Дрвено човече,
Дрвено човече,
покажи ми ги твоите нозе*

(од јапонски;
непознат автор)

I

Лежиме на двата душека, не еден покрај друг, сепак глава до глава. Артеријата над твојата слепоочна коска пулсира до мојот образ. Твојата коса го допира мојот нос, но не ме скокотка, само мириса – на шампон и на тебе. Со минути и часови одвај се движиме, не велиме ништо, дишеме површно. Очите ти се затворени, моите гледаат високо кон отворениот прозорец во кој не се покажува ништо друго освен парче од безоблачното, ниту светло ниту темно небо. И ако воопшто сакам нешто да се прашам, тогаш само дали зазорува утрото или смрачува вечерта. Не се чувствувам ниту изморена ниту будна, ниту тешка ниту лесна, ниту морам да пушам ниту да јадам, ниту да пијам, ниту да одам во бањата. Немам потреба за дистанца, но немам желба ниту да те прегрнам. Слободна сум не за туку од сè, а сепак не сум осамена...

Овој филм се одмотува веднаш штом помислам на тебе, на нас. Го гледам и истовремено се гледам себеси како се појавувам во него (дека играм во него би бил по-

грешниот збор), не како жената која сум сега, туку онака каква што бев пред многу години: помлада, поубава и најчесто покрај тебе.

Не можам да го премотам веќе малку избледениот и изгребан филм, можам само да ги забрзам или да ги развлечам, да ги паузирам секвенците што ми се допаѓаат, додека да се разлеат мислите, бидејќи повторно свони телефонот или поштарот или бидејќи јас, непопречувана од никој друг, сум го достигнала денес поблискиот, утре подалечниот брег на сонот.

Колку подолго трае филмот, толку помалку настаните има во него и можеби споредбата со еден филм во кино или на телевизија, што неправилно се одмотува, не е најдобрата, можеби овие слики што ми треперат една по една пред мрежниците многу повеќе ѝ припаѓаат на една серија не толку остри и токму затоа меѓу себе слични дијапозитиви, чијшто несвесен, никогаш идентичен редослед зависи од ударите на моите трепки, од тоа кога и колку често се затвораат, се отвораат, се затвораат моите очи... Зазореното парче небо големо колку прозорец, без облаци и ѕвезди, душеците во заднината на мојата соба постелени во сигнално црвена боја, нашите тела што се допираат, ние на улиците на Берлин, ти кај Џо, јас пред една кутија со стари ветошини... само силата на мојата фантазија ја создава секоја одделна од овие слики и сите заедно, што ја оправдува филмската метафора исто толку колку и онаа за серијата дијапозитиви, да не беа

тука и мирисот на твојата коса, лепливата топлина на твојата слепоочница и мојот образ, нашето асинхроно дишење и слободата на ветувачката непотребност што ја чувствував и постојано одново ја чувствувам, што откако првпат ја доживеав, ја нарекувам среќа, маѓесничка недраматична среќа што ми се враќа со секој спомен.

Дали требаше, кога се одвиваше нашиот филм во реалното време, кога ќе можевме да се фотографираме, да те распрашам за твоите чувства, иако најчесто се однесуваше така како воопшто да не те засегаат? Можеше ли воопшто да ги искажеш своите чувства? Или, пак, ти беше само поудобно таквите работи да ги изразуваш физички, со погледи, придвижувања на лицето, мимики – и понекогаш со курот? Дали некогаш сум се осмелила да те прашам што се криеше зад твојот горд израз на поларна мечка, твојата отсутна рамнодушност, твоите ретки напади на акција или љубов? Кога сакав да го знам тоа, а доволно често сакав, ја маскирав соодветната реченица како наводно најтипичното од сите едноставни женски прашања: Што мислиш? Твојот уште поштедлив и класичен машки одговор речиси секогаш гласеше: „Ништо“. Или: „Ништо конкретно“.

Сигурно не се вбројуваше меѓу оние што имаат потреба да соопштат нешто, беше молчалив и, што беше уште поважно, воздржан. Се задржуваше – во твоите подобри моменти – на стихвортовите и параболите, на поентирачките изреки, но читаше со задоволство, научно-фантастични романи, најдебелите што можеа да се најдат. Зборот полесно ти поаѓаше во окото и од рака отколку преку усните; беше учел за слагач, како мене.

Вчеравечер првпат од пред една вечност повлекох црта. Прекрасно е да си слободен, а сонцето толку топло.

Но, и понатаму треба да не го правам тоа, сосем консеквентно. Во планот стои: да набавам кеш, да вежбаам карате, да си побарам сопствена гајба.

Се прашуваш зошто ти го цитирам она што сепак самиот си го напишал? Бидејќи тетратката со твоите недатирани записи што никогаш не ја видов кај тебе во текот на времето што го минавме заедно, некогаш ми припадна мене и не знам дали – и ако да, колку добро – се сеќаваш на твоите точно осумдесет и девет реченици во кои не се појавува моето име и кои сепак или токму затоа ќе ги повторувам, не хронолошки, но збор по збор, до крајот на нашата приказна.

Ах, Хари, да завршеше оваа тетратка кај некој друг и тој да беше доволно љубопитен и да ја прочиташе, немаше да може да насети дека сум постоела некогаш во твојот живот, кој беше и е и мој.

II

Беше случајност тоа што се сретнавме. Што инаку? Можеби сепак беше нешто како судбина, бидејќи исто толку веројатно ќе можевме и да се пропуштиме. Дента кога ни се споија патиштата, ти не беше сам, а јас не бев ниту дванаесет месеци замината оттаму каде што пораснав и каде бев останала до мојата триесет и деветта година.

Можам да се присетам во секое време и на сцените од оној седумнаесетти април 1987 година, што ме засегаа мене, па – барем во првите часови – дури и тебе; и за разлика од филмските или дија-сликите од идилата на душекот овие сцени секогаш стануваат појасни и подеталирани и токму сега ми стојат речиси текстуално прецизни пред очите, онака како да не се случиле, туку како да се измислени, како да се резултат на мојата фантазија под влијание на моќниот копнеж:

Метрото застана над Нолендорфплац, слегув и повторно се радував, на ширината распослана пред моите стапала, што како да беше порабена со киосците за до-нер, кафулињата, продавниците за третокласна стока и

тезгите за цвеќе, без луѓе и на тоа дека претходниот ден ги изгубив само ситните пари заедно со евтиниот паричник, но не и документот за бегалци од ГДР допатувани преку приемниот логор Мариенфелде, што им даваше право цела година бесплатно да ги користат сите јавни превозни средства. Пролетното сонце стоеше високо на небото и фрлаше блескаво силна, речиси бела светлина врз плоштадот што по росата, на која сепак не ѝ следуваше дожд, изгледаше исто толку невино колку и пропаднато; го гледам и ова дете, слабо девојче во неонско зелено зимско палто, што ми помина одлево во видокругот, зад себе ја влечеше својата торба за вежбање и очигледно не сакаше да изостане од часовите во училиштето.

Од симсот покрај киоскот зграбив еден стуткан „Бинго-БЦ“ со важечки датум, што претходниот сопственик, сигурно бидејќи не сакал едноставно да фрли нешто платено и што сè уште можеше да се користи, го оставил таму – за некој како мене, зашто тогаш со задоволство ги читав трачовите и морничавите приказни што стоеја во тесни колони под претераните и понекогаш многу смешни наслови.

Прелетувајќи преку весникот, цигара меѓу усните, се упатив кон мојата суштинска цел, кадата во станот на еден социјален работник доселен од баварската област, кој ми се допаѓаше – таму се појавивте од никаде ти и твојот другар. Се однесувавте необично, опуштено, дур и побудалено: како две кучиња пуштени од синцир, но

кои спиеле само една ноќ под туѓи прозорци и сè уште не се претерано многу гладни; а сепак светкањето во нивните зеници, ова лудило со кое се одржуваат меѓусебно во добро расположение, веќе упатува на тоа дека наскоро ќе ја запознаат и ќе ја платат цената на слободата.

Убави мажи бевте вие, и двајцата, ти синоок, блед, со руса коса како пепел, тој до тебе со темен тен, костенлива кадрава коса, очила за сонце, мала сребрена обетка на увото. А тоа дека тренирките што беа оптегнати на вашите широки рамена, веројатно потекнуваа од складот со облеку на центарот за грижа на работници, сè уште не го бев забележала тогаш.

Мора и јас да сум ви паднала исто толку во очи колку и вие мене, иако не бев нашминкана, а моето силно тело се криеше во оној вид фустан што се нарекува приколка, зашто застанавте, ти од мојата лева, другиот од мојата десна страна.

„Па, глумчице, каде си тргнала?“ рече ти – толку развлечено јасно, што за момент помислив дека си испил веќе три-четири пива. Но, во твојот здив што можев да го помирисам, зашто твоето лице додека зборуваше му се доближи на моето, немаше ништо киселкаво алкохолно, затоа, пак, имаше нешто од што добив апетит за какао. Веќе не знам што ти одговорив, но зборот глумчица не го загуби своето дејство, зашто ме доведе до заклучокот дека ти, и покрај твојот иритирачки бавен начин на из-

разување, со чиста артикулација, можеше да бидеш само берлинец, а не некој чијшто клун израснал на исток. До тој ден кога ви се стрчав в прегратка, не бев сретнала еден толку млад и на тоа, според клишетото, и смешен земјак или, пак, вистински градски маж од оваа страна на ѕидот. Малкуте луѓе што ги бев запознала подобро во текот на месеците по Мариенфелде потекнуваа – како Баварецот со кадата – од југот на Германија и *Самостојната политичка единица* ја набљудуваа како еден вид меѓулогор, во кој можеше да се студира и на тој начин сосема легално да се игнорира „повикот кон армијата“, „кон знамето“, како што велевме ние „од онаму“. Потраја одредено време додека да сфатам дека овие другите не се разликуваа суштински од мене „ГДР-ката“, дека и тие беа побегнале од нешто, да, дека сите кои фатиле магла тука, северни, јужни, западни и источни Германци сосе Турците, Италијанците, Грците, Кинезите, Французите, Американците... ја претставуваа приближно половината од населението на оној дел од мојот град во кој не бев родена.

На валканата корица на првата книга што си ја купив како пиратско издание од првите нови пари во една кафеана, на почетокот на декември 1986 година, напишав:

Откако се движам низ западниот дел на Берлин, во меморијата зачувана топографијата на источниот дел, знам, овој град навистина е *еден*; куќите што преостанаа

на двете страни си заличуваат исто толку меѓу себе колку оние што следуваа по војната. Берлин, истокот и западот, ме потсетува на некреативен подарок, како бонбониера од стоковна куќа, што стои тука со недели без никој да ѝ обрне внимание, бидејќи содржината не ѝ е многу вкусна (тука би рекле „слатка“). Во вдлабнатините на пластичниот релјеф клечат, побелени или гризнати и невесело вратени назад, од десната страна голите чоколадни бонбони, а од левата оние обвинени во златно, што, ако им се извади фолијата, се исти како и другите – до влакно исти, би можело да се рече, кога чоколадните бонбони би имале коса.

А на еден лист од календарот од четиринаесетти март 1987 година, што се наоѓаше како означувач на страниците во истата книга, сум ги забележала и следниве две реченици:

Одам наоколу, ги гледам луѓето и мислам: тој и тој и таа и таа... како и јас, и тие некогаш дошле тука, за да продолжат веднаш или повторно да отпатуваат, најдоцна со последниот воз. Но, сите возови одамна заминаа, а последниот никогаш не тргна; оттогаш сме на пат кон железничката станица, а таа се вика Западен Берлин – *Зоологишер гартен*.

„Јас Хари, тоа Бено“, рече, поклонувајќи се, но притоа не алудирајќи на слуга. А јас сум Соја, дополнив – мошне неволно, бидејќи стравував дека сега, како и

речиси секогаш кога тука на запад му се претставував некому, ќе почне големото кикотење. „Соја? Ах, и како понатаму? Зрно или Сос?!“ Само еднаш се обидов да објаснам дека не сум одговорна за своето име, туку мајка ми, зашто токму во „оние тешки часови“ на своето „прво породување“ морала да помисли на својот идол, партизанката Соја Космодемјанскаја, која ја убиле „германските фашисти“, која требаше како „свезда-водилка да ми го осветлува животниот пат“ – и на тоа ме дочека уште поголема ведрина.

Но, вие не се смеевте веќе како претходно. „Па, Соја“, рече ти, „што е? Ќе одиме ли да се напиеме какао?“

Погледот со кој му одвратив на твојот, сигурно ти покажал колку се чувствував фатена на дело. Од каде знаеше која асоцијација ја ослободи во мене мирисот на твојот здив? Вашиот дрзок настап и онака ме направи не-сигурна, но тоа што некој ми ги читаше мислите сега навистина ми изгледаше необично, но и возбудливо, уште повеќе што ти беше овој некој. Павтав со рацете како да ќе можам така да ја напуштам земјата или барем на овој срамежлив начин да ви ставам до знаење дека не сте со сите. Нешто ме привлече кон тебе, а истовремено нешто друго ме предупреди: ситничавата срцева инерција што во секој случај се засноваше на искуството. Зарем не беа, како што еднаш беше рекла баба ми, повеќето авантури на крајот само скапи вечери?! Освен тоа, ме очекуваше и кадата на Кристоф; воопшто не се чувствував доволно

свежа за неодредениот копнеж што ме зафати и сакаше да ме закачи на твојот врат. Или, пак, се појави низ папокот внатре во мене – како гас што се собираше зад мојата дијафрагма и се ширеше и веќе почна да ми го крева расположението?

Не, реков, не може. Ме очекуваат.

„Во ред“, сметаше твоето друштво, кое досега не се беше јавило за збор, очигледно олеснето – и те фати за ракавот, толку грубо што кршливата ткаенина на трикотото навистина испушти еден вид жален звук, зашто ти остана да стоиш, сакаше исто толку малку да бидеш одвлечен, колку што и јас го сакав тоа. Сепак, го сторив она на што ме присилија моите закарани чувства; почнав да одам, со свртена глава, без да го помрднам погледот од тебе, и ти довикнав: Можеби подоцна.

Тогаш ти се ослободи, така што твојот ракав се скина како хартија, потрча по мене, ме стигна. „Добро, точно во три часот, точно тука“, рече остро, речиси заканувачки и престана да ме следиш дури откако јас, бидејќи веќе се бев удрила во една минувачка, одлучив дека сега би било сепак подобро да гледам повторно нанапред.